

Resonerande register till Motsatstänkandet i praktiken

Avsikten med detta register är inte, som i ett traditionellt register, att man skall kunna slå upp alla gånger Marx nämns, etc. Avsikten är istället att man skall kunna gå in i texten från ”sidan”. Man skall kunna hoppa i texten och inte behöva följa längs med den. Det blir därmed som en slags korshänvisningsregister som binder samman olika delar av texten.

Följer man texten på längden finns också den spiral, som vänder i mitten, där ett nytt varv tas och mycket upprepas – människans skapande, särskiljandets nödvändighet, osv – men mera konkret och med referens till den framlagda teorin. Denna uppläggning där samma tema återkommer i olika sammanhang medför att en ingång på tvären kan underlätta läsningen. Man skall kunna läsa texten som en serie små miniuppsatser dolda inom en längre text.

De avsnitt som redan är samlade i kapitel får givetvis inte egna registerrubriker. Innehållsförteckningens rubriker kan således betrakts som ett parallellt ”register”, men på längden, längs med texten.

Skriftens uppläggning

svarets fråga 7

motsatstänkande som: tankemetod, förhållningssätt, teori 10, 167
stigen mot höjden 8, utsikten över dalgången 168

Teori

Analytisk filosofi. Avvisas i huvudsak, men är också användbar

s.k. ”mjuk determinism” avvisas 32, reduktionism 20, analytisk filosofi för att skärpa tanken, som filosofiskt hantverk 47, analytisk filosofi som begränsande, bortser från helhet 48-49, formallogik utan att erkänna motsatser 54-55, 72, västerländsk analytisk filosofi avog till helheter 79, analytisk filosofi problem med funktionalitet 94, 136, denna riktning knuten till Norden och anglosaxiska länder 170-171

Naturlag (idealet för lag inom analytisk filosofi), västerländsk tankefigur, 31, 78-79

Behov - önskningar

en omförhandling av behovsparadigmet 9, Sartre om kommande icke-materiella behov 101, behov skilda från önskningar 157-158, Engels lag, om relativt avtagande produktion, och dess utsträckning till allt materiellt 162-163, vår tids annorlunda behov, nytt behovsparadigm 164 – jämför teknik

Önskningar

att ställa sig frågor som kan lösas 99, önskerymd (jämför teknik, möjlighetsrymd)158, överklassens lyx som massans önskningar, men endast delvis 162-163, önskningar ur möjligheten, att uppfinna behov 165, fantasin begränsad av verkligheten 166

Determinism av historiens begränsning

mild determinism förklarad 31-32, begränsat antal lösning inom teknik, begränsat antal kombinationer till system 34-38, determinerad utvecklingen av samhällsstrukturen 44, determinism tolkad som förtryck, denna uppfattning avvisas 48, antideterminism skulle kunna beskrivas som Västerändsk självhävdelse 47, begränsad mängd lösningar skapar nödvändighet 85, determinerad utveckling av samhällsstrukturen, olika stadier – olika indelningsgrunder 142-145, parallell ökning av möjligheter och begränsningar 168

Hegel, tillfällighet knuten till nödvändighet 34

Dialektik - genomgående tema (jämför motsats)

definition, Aspelin, Ljungdal 51, Schéele, Liedman 59, Taylor 65, dialektik inte i naturvetenskap 60, 63-64, dialektik kan användas för att dölja sanning 61-62, dialektik människospecifik 64-66

Hegel om dialektik passim, några exempel: fast punkt tycks saknas, driver vidare 68, Fast punkt som flyter 70

Kvantitet – kvalitet i dialektik 81, 85-86

Spiral, Hegels reflektionsspiral 69, återupprepning i högre stadier 95

Triaden, tes-antites-syntes, i ögonblicket och i tidssekvens 74-75, som både förenklad och korrekt 75, tillämpad på teknikförändring 104-105

Funktionellt kopplat till målsättning (behov)

det funktionella uppstår genom en process av försök och misslyckanden (trial-and-error) 34, skillnadens funktionella fördel 71, Funktionalitet, sorterande inom biologi, hos människor, på olika sätt 94, funktionellt resultat av en dialektisk, växelverkande, process 94-95, teknisk funktionalitet, den ”perfekta” formen 104-105, funktionalism i geografisk fördelning 120-121, samhällelig funktionalitet 135-136, ”funktionell förklaring”, avvisande av detta begrepp, 48 171, 172-173

Helhet, hegeliansk motsvarighet till system (jämför system)

Frågan: enhet och mångfald som fixeringsbilder av samma ting 69, helhet – ting, hegeliansk motsvarighet till system 79, delarna förlorar sig i helheten 75, se mångfald utan att förlora helhet, kritik av Althusser 80-81, helhet – delar som huvudmotsättning och underordnade motsättningar 82, olika nivåer av helheter, där den högsta inte alltid är bestämmande och inte heller lägsta 87-89

Kraft ur mänskligt ordnande håller samman systemet, som nödvändighet 34, kraft ur och till helhet 82-83, Hegels definition som mänskligt ordnande, som fördelning av ändlig mängd aktivitet i samhället 84

Kris och tendens till överdrift

att tänka bort det existerande, önsketänka 29, kris utmanar systemet 85, 136, som ond cirkel och för att bryta struktur 96-97, kris i samhälle, och i individ, som förutsättning för utveckling 153-154, 156, kris som följd av låg överskottskapacitet 154-156

Tendens till överdrift 93, miljöförstörelse 128-129, 130, vår tids ökade utnyttjade av människans hjärna 164-165

Motsats - anpassbart begrepp (jämför system – olika typer)

definition 10, 61, svindlande tanke, inte abstrahera bort det som förefaller paradoxalt 54, att gå utöver sig själv och därmed skapa motsats 71, mindre lyckade försök att

precisera begreppet 72, nedtryckt teknik som motsats 108, motsats som obalans mellan stora processer, mellan teknik och samhällstruktur 133-134, motsats som klasskamp, där fördelningen alltid orättvis, kampen likaså, stamsamhälle som exempel 150, obalans som utvecklingsdrivande 156, motsatsernas olika typer 167 *Dualism*, dubbelet mänsklig 55, ursprung till dualism finns inte, återskapas ständigt 56-58

System av mänskligt ordnande (jämför helhet)

Bestämningar: system-teori 30, system som ordnad helhet, definition 79, helhet mer än delarna (Sartre: totalisering), delar existerar endast i systemet 84-85, system förutsätter språngvisa övergångar 85, sammanfattning: system förutsättning för utveckling, hindrar utveckling 168

Systembyte: tankeparadigm som system vilket kräver paradigmbyte 95, ett nytt systems genombrott, förstörelse och nyskapande 108,

Särskiljande och sammanfogande: att se sammanfogandet genom att särskilja teknik och samhälle 108, kritik av (teknikhistorikers, Hughes) sammanblandning av sociala och tekniska system 113-115, samhällelig arbetsdelning skapar sammanhållna socio-tekniska strukturer 117-118.

System – tre olika typer

Teknik. Tekniska komplex, begränsat antal 37, tekniskt komplex som löst sammanhållet system 106-107, genombrottet för ett nytt tekniskt komplex 108, geografiska teknik-system 121

Samhälle. Samhällelig struktur, samhällsstruktur, som särskild 132-133, samhällelig struktur bestående av olika element, feodalism som exempel 143-145, stadieteori: slaveri-feodalism-kapitalism, alternativ tolkning 143-145, samhällets struktur – social struktur bestäms av kampen mellan klasserna 145-146, samhällelig struktur och dess ledning – från funktionell ledning till förtryckande överklass 146-149, samhällelig struktur, med organisatoriskt självbevarande, fastare sammanhållen än tekniska komplex 150, organisationens självbevarande tendens 174. systembyte dramatiskt för samhällelig struktur, och att samhällsförändringarna dominerar under krisperioder 153

Behov. behovsparadigm 158-159

Teknik, praktiskt tänkande om det materiella (jämför funktionellt)

materiellt för att förstå det andliga 35, definition av teknik knuten till det materiella och avskilt från det sociala för att förstå sambandet 103, 108, 134, teknik använd, teknologi inkluderar även endast känd men inte använd teknik 108, teknikutveckling som följd av trial and error – jämför funktionalism 111, ökande möjlighetsrymd skild från önskerymd 158, teknikutveckling – delvis – bestämd av behov 166

Allt snabbare teknikutveckling 111, 113, tekniska språng allt tätare 134-135 – jämför behov

Tillväxt/ utveckling, dialektisk ackumulation

definition 90, ökning av kunskap genom historien 91, dialektisk ackumulationsprocess ger ökad komplexitet 92, Samhällsstrukturens ökade komplexitet kopplad till ökad arbetsdelning 136-137, ökad komplexitet på flera områden utvecklingens huvudtendens 168

Frihet, som följd av samhällstrukturens ökade tvång 93, frihet-demokrati som följd av klasskamp 138-139, 174

Konstant (kärlek, känslor), som mottendens till tillväxt 92

Tänkande, det specifikt mänskliga (jämför teknik, och jämför kris)

tänka det som inte finns 27-29, tänka flytande, överskridande 21-22, fantasi, lekande, barnslighet 24, tänka bort det som finns 29, 130, inte tänka allt genast 166

Tänka materiellt, det mesta av människans tänkanden rör det materiella 19, 104

Faktaområden – knutna till teori

Teknik

Hjärnvolym-eggglängd 14-16, 170, tekniska språng 200 000 – 40 000 f.Kr 24-26, mängden människor – teknisk utveckling, diffusion 43-44 (35), samhällelig arbetsdelning, stadier genom historien 117-119 (jämför handel och samhälle), globala jordbrukssystem från 1600-talet 122-126, de stora tekniksteg i historien 10 000 f.Kr-1900 e.Kr 126-128

Geniet, innovatören, överskattning av 35, 115, 173

Handel och utbyte av idéer

den första handeln för 140 000 år sedan 25, kustdominerade områden, handelns historia 500 f.Kr – 1500 e.Kr 38-42, globalisering, i olika nivåer, bronshandel över Europa 1000-talet f.Kr som exempel 88, kritik av världssystemteorins förenkling 88-89, handel som regional arbetsdelning 117, 137

Att möta andra, avsky och överbrygga avsky 18-19, Axelåldern (Axialåldern), upptäcksresornas tid 19, att se människors likhet när långväga kontakter ökar 151

Rationell filosofi, grekisk-arabisk-västerländsk filosofi i handelsinriktade kulturer 172

Samhälle

Romarriket, som helhet med delar (povinsor) vilket skapar en inre spänning 82-83, 86, att mäta staters storlek, samband med jordbruksutveckling 139-142, folkliga uppror i Europa 151-153

Staten, dess dubbla karaktär 87, 137-138, statsfeodalism - statskapitalism, som återkommande stadier 95-96

Behov

Olika förslag till att mäta behov, vad ekonomer och andra sagt, från Smith till Maslow och Sen 159-160

Kina – som jämförelse med Väst

lärdas gräl 58, Mao i kinesisk filosofi 77-78, praktiskt helhetstänkande 78-79, Elsters misstag om tekniskt stillastående 112, inriktning mot befolkningsökning och intensivt jordbruk 125-126, Wittfogels misstag om despoti, men på ett annat sätt präglad av beaktningens behov av samhällsstruktur 147-148, kritik av tanken på att de kinesiska filosoferna tänkte mindre fritt 171

Kortare tanketrådar – knutna till teorier och faktasamlingar

Behålla motsatta tankegångar, tecken på intelligens, Scott Fitzgerald 54-55

Form (begrepp som egentligen inte används i denna text), kritik av form som samhällstruktur 133, 173-174

Fullbordandet, av produktionsutveckling (Marx), eller kulturen i sin form (Hegel) 99, förklaringen ligger i kostnader för systemskifte 108

Försigvaratiannatvarat, hos Hegel som det eftersträvade 69, hos Hegel och som särskiljande 69-70, *särskiljandet* passim, t.ex. tekniken ”i sig” innan det sätt mot ”annatvarat”, samhället 108, teknik och samhälle, olika exempel 115

Förutsäga historien, Sartre om Hegel 33

Gråskalor respektive svart-vitt (schackbrädet), som liknelse för naturens respektive människans värld 54

Elster, kritik av hans misstag om äldre teknikutveckling som obefintlig 112-113

Historiens slut, till höger och vänster 52-53, 100, 172

Idealtyp, som följd av människors sätt att tänka 71

Ideologier vänd i sin motsats, exempel tolkning av determinism 47-48, kristendom för och mot svaga 47, fler exempel 73-74

Individens betydelse – det determinerade, Napoleon som exemplet 33

Kollektivt och individuellt, ökar parallellt 138

Lycka relativ, ingen tillväxt 174

Marx passim.

Sartre, kritik av marxisternas kritik av idealism, i tolkningen av Hegels dialektik 64, ”husliknelsen” bas-överbyggnad, hyllning av redskapsforskning 99-100, Marx beskrivning av samhällsstrukturens, ser komplexitet 100-101

Marxism, tes-tuggande 76, 98

Monokausalt avvisas 48, en enda väsentlig egenskap avvisas 81, 102

Mängden, folkmängden betydelse för utveckling 42-43

Människovärdet absolut 12

Mäta tid för att organisera, astronomins samhällseliga roll 149

Natur

Biologi - ju mer biologi, ju mer kultur 13

Människans försök att frigöra sig från naturen leder till att hon fångas av den 66, 72

Hegel sätter det oorganiska lägre än det organiska (jämför Descartes) 65, 93

Onda cirklar, och goda, som knutna till kris 96

Popper:

moral och konspiration, 46, 62-63, intressant missuppfattning leder till att dialektik som praktik 62, oväntat positivt uttalande om Marx materialism 173

Postmodernism, dess förändring från kritik och skeptiscism till ren humbug 49-51, framkallad av den stora syntesen 51, mer om urartning till anti-vetenskap 171-172

Praktiken, att inte stanna i drömmarna, 23, dialektik som pratikens teori 66, kunskapsprocessen skapas genom praktik 91

Revolution, då många motsättningar drivs mot avgörande, men också då en enda motsättning dominerar starkare 80

Se bilder historiskt bestämd förmåga, exempel på människans flexibla tänkande 27

Slav-herre, Hegels exempel, USAs kultur skapas av slavar, slavens dialektiska seger 73, folkmord och dolt tänkande 94

Språket parafras på verkligheten, därför sparkar fakta 28

Tankesystem:

tankesystem med hederliga anhängare har något att lära ut 8, god filosofi tvetydig 68, även naturvetenskapen ideologibestämd 170

Tidens längd, liknelser: klocka och flygplansstolar 26

Tyska som filosofins språk, tyska ordvitsar som filosofi, 68, 70, 74